

TANULMÁNYI SZEMLE

Hegy András

Misszió a harmadik évezredben (2.)

(Részletek a tanulmányból)

(Folytatás az előző számból)

4. Ne becsüljük le az iszlám feltörekvést

A nyugati világ hitetlenné vált emberének Krisztus, Buddha, Mohamed, valamennyi egyre megy. Nem érti, hogy a vallások miért különböznek egymástól, sőt miért ellenségesek egymással szemben. A legtöbb nyugati ember úgy látja, hogy vannak a vallásosak egy ugyanazon táborban, és vannak a vallástalanok, és valószínűleg az utóbbiakat véli szimpatikusabbaknak.

Számunkra, mivel Európához közelebb esik az iszlám előretörése, mivel ez fenyegetőbb, ezért fontosabb is. Az iszlám a második legnagyobb vallás a világon. A moszlim országok lakossága a születési arány következtében évente 30 millióval gyarapszik, miközben Európa lakossága előrepszik és csökken. A moszlim összlakosság fele 18 éven aluli. Hozzávetőleg harmincöt államban moszlimok adják a népesség több mint 75%-át, akik azután uralkodnak az ország kulturális életén és többé-kevésbé a törvényhozásán is.

Moszlim tömegek ima közben

Észak-Afrika és a Közel-Kelet, azaz a nagy Szír térség a Krisztus születése utáni első századokban a keresztyének központi területe volt. A Mohamed utáni első századokat követő nagy iszlám terjeszkedés következtében lettek moszlimmá. Azután az iszlám gazdasági és politikai meggyengülése követ-

keztében a Nyugat kerekedett felül. A 19. és 20. század gyarmatosítását az afrikai és ázsiai iszlám népek úgy élték át, mint az európai keresztyén hatalmak velük szembeni fölényeskedését kultúrájukkal, gazdaságukkal és katonai erejükkel.¹ Történelmi tény, hogy az iszlám mindig a keresztyénség hanyatlásának idején tudott előretörni. Önvizsgálatra kellene indítani a keresztyénséget, és meggondolásra kellene készíteni azokat, akik keresztyén missziót végeznek moszlimok között.

Ma Párizs és London lakosságának több mint 10%-a moszlim, Németország lakosságának több mint 5%-a török származású, hitét és nemzetiségét több generáción keresztül is őrző muzulmán. Mecsetek épülnek Nyugaton, még Rómában is. A keresztyénség számaránya a világon 1900 és 1990 között valamivel több mint 558 millióról 1 600 millióra nőtt, tehát 187%-kal szaporodott. Ezzel szemben az iszlám 200 millióról 1 200 millióra növekedet, vagyis a növekedési ráta 500%-os.² Napjainkban a moszlimok hazájukban eltüntetik a gyarmati korszak nyomait, kiépítik saját politikai, katonai és vallási függetlenségüket, igyekeznek megszabadulni minden hatástól, ami Nyugatról jött, és idegen történelmi múltjuktól. Sok helyen a világon erőteljes missziót folytatnak, és úgy tűnik, mintha az iszlám leváltaná a keresztyénséget.

Mohamed a maga küldetését úgy értelmezte, hogy addig az araboknak nem volt prófétájuk, sőt apostoluk sem. Az ő küldetése ugyanolyan jogon szól az arabokhoz, mint Pálé a pogányokhoz, hiszen nem volt olyan, aki saját nyelvükön szólította volna meg őket Istentől kapott kinyilatkoztatással. Mohamed úgy vélte, hogy ő a válasz Mózes és Pál apostol kihívására, és noha a zsidó-keresztyén kinyilatkoztatás vonalában áll, de egyben meghaladja és megpecsételi ezt a sort. Tehát ő a próféták pecsétje.

Mohamed (Kr. u. 570–632) a Hasemiták családjából és a Koraisiak nemzetségéből származott. Már életének korai szakaszában megmutatkozott különleges vallásos hajlama. Barlangok magányába visszavonulva meditált, böjtölt és álmokat látott. Elégedetlen volt városának, Mekkának többsis-

tenhitével és babonáival. Szenvedélyes vágy támadt benne az egyetlen és igaz Isten után. Kapcsolatba került a keresztyén-séggel és a zsidósággal is, ahonnan sok mindent átvett. Nem ugyan közvetlenül a Bibliából, hanem csak azokból a hagyományokból, amelyekkel érintkezésbe került. Sokat átvett a Biblián kívüli zsidó mítoszokból és mondákból is.

A Korán a muszlimok éppúgy ihletett írásnak tartják, mint mi a Bibliát. Terjedelme az Újszövetségnek mintegy négyötöde. Mohamed azon a meggyőződésen volt, hogy ő maga közvetlenül folytatja a zsidó-keresztyén próféták és kinyilatkoztatott írások sorozatát, és ebben a szerepben isteni megbízás révén részesült, azaz *al-nabi, al-ummi*. Az *ummi* a héber-arámi *umma* többes száma, amely szó törzset jelent, tehát az *ummi* vagyis a „törzsek” prófétájaként értelmezi magát. Mohamed kettős funkciót töltött be: mint arab, és mint próféta. Mózes küldetése a zsidókhoz szólt, Pál apostol ezt a határt átlépte, és a görögöknek, illetve (Róm 1,16) a pogányok felé hirdette az üzenetet, ő újabb határvonalat lépett át, Allah újabb kijelentésével az arabok felé fordul.

Mohamed Ábrahám vallásának követőjeként jelentkezett, méghozzá totális igénnyel. Ábrahám nem zsidó volt, hanem *haníf*, vagyis tiszta, ortodox egyistenhívő. Atyja mindazoknak, akik igaz módon hisznek. „Megtérésének” történetében azt mondja Mohamed: „orcámat *haníf*ként afelé fordítottam, aki megteremtette az eget és a földet”. Mohamed szerint erre kell megtérnie mindenkinek a világon.³

Az iszlám tehát a zsidó és keresztyén kijelentés törvényes ágának tekinti magát, és ellenséges kezdettől fogva a két korábbi kinyilatkoztatott vallással szemben. Már Mohamed sem akarta megérteni, hogy miért nem fogadják el az új kinyilatkoztatást a többi „könyvvallás” hívei. Perlekedett a zsidókkal és a keresztyénnel is. Azt állította, hogy mint a próféták korában a zsidók történelmük folyamán elvetették saját prófétáikat, úgy viszonyulnak most őhozzá. Ítélethirdetése emlékeztet Jeremiás prófétára, valamint István vértanúra.

Az *Allah* szó az ókori sémi általános istennévként használt *Él* szóból származik. Az Ószövetségben *Elóhim* többes számú alakilag, de mindig egyes számú ige áll mellette. Az Allah nála mindig egyes számban van. Az iszlámban mindig radikálisan csak egyet jelent, sohasem hármas egységet. Allah nem Atya, nem Fiú és nem Szentlélek. Ábrahám nem volt sem zsidó, sem keresztyén, sokkal inkább igaz hitű moszlim, és nem volt egyike azoknak, akik *Isten kíséretét*, vagyis bálványokat, a *Fiút* és a *Szentlelket* hitte. A Korán hamisítással vádolja a Biblia szerzőit. Issá, vagyis Jézus nem volt Isten Fia, nem halt meg kereszten, tehát Megváltó sem lehetett.

Mohamed a medinai időkben előbb Jeruzsálem felé fordulva imádkozott, *kibla* (az imádkozás irányát jelző szó), de amikor a zsidók visszautasították erőszakos térítési kísérleteit, megváltoztatta az irányt, és Mekka felé fordította a kiblát. Így Mekka Jeruzsálem helyére lép, és Konstantinápoly, valamint Róma ellenpárja lett. Mohamed a *Kábát*, vagyis egy már korábban is tisztelt fekete követ Ibrahim (Ábrahám) vallásának középpontjává avatta. Szerinte ez már eredetileg is Ibrahim vallásának középpontja volt, ahol fiát, Izmaelt fel akarta áldozni Allahnak. Mekka ennek következtében minden városok anyja lett.

Egy moszlimnak tilos vért, disznóhúst, megfulladt vagy bálványoknak áldozott állat húsból enni. Őt kötelessége van: a hitvallás kinyilvánítása (Allah az egyedüli Isten, és Mohamed

az ő prófétája), a napi ötszöri ima, ramadán havi böjt, alamizsnálkodás, és a *haddzs*, vagyis a Mekkába való zarándoklat.

Az iszlám is igen sok ágra szakadt. A két legfőbb irányzat a *szunnitáké*, azok, akik a *szunnához*, vagyis a szokáshoz ragaszkodnak, ők a Mohamed tevékenységével, szokásaival összefüggő hagyományokat is őrzik. A *siíták* csak Alit, Mohamed unokatestvérét és vejét, illetve leszármazottaikat ismerik el a próféta utódainak. De számon tartanak még más szakadókat is, akik általában szigorúbb erkölcsi követelményeket tartanak.⁴

Ha egy kissé részletesebben elidőztünk az iszlámnál, azért tettük, mert Európában és az Egyesült Államokban is manapság csak úgy jelenik meg, mint terroristaveszély, és mindig csak nyugati módon próbálják megközelíteni ezt a kérdést. A 2001. szeptember 11-i támadás után óriási pénzeket költöttek az iszlám terror megfékezésére, ami célját tekintve pontosan a fordítottját érte el, nem gyengítette, hanem inkább összekovácsolta az arabokat. Itt nem lehet pénzzel és megfélemlítéssel elérni semmit. Kudarcot vallott a Nyugat mammon-istene, és aki a paradicsomba vágyik, az nem fél a haláltól sem. Elsősorban az európai kudarcot vallott mint hívő. Ezt a muszlimok a szemünkbe is vágják.

Hogy az iszlám fenyegetés nem egy léggömbhöz hasonlít, amely előbb-utóbb kipukkad, hanem a keresztyén nyugat meggyengülését világosan észlelő moszlimok tudatos reakciója erre, azt illusztrálja egy az Egyesült Államokban éveket töltő, az USA egyetemén tanuló és az amerikai kultúrától megcsömörlötten az 1950-es években az arab világba visszatérő *Kuh-Tháb*.

Hazatérése után Egyiptomban az Oktatási Minisztérium alkalmazottjaként jelentek meg nagy hatású írásai. Ezekben beszámol arról, hogy Amerikába érkezve milyen döbbenettel töltötte el az amerikai életmód. Főként annak bűnös és degenerált volta. Szerinte egymással szemben áll Kelet spiritualitása és Nyugat materializmusa. Amerikát ennek különleges, vezető hatalmaként látja. Itt mindent, még a vallást is anyagi szempontok szerint mérik. Amerikában sok a templom, de ez nem szabad hogy megtévesszen. Az amerikai templomok üzleti vállalkozásokként működnek. Versenyeznek a hívekért és a nyilvánosságért. A közönség megnyerése érdekében ugyanazokat a módszereket alkalmazzák, mint az üzletek és a szórakoztatóintézmények. Egy templom papjának, akár csak egy színház vagy diszkó vezetőjének, a siker a fontos. A siker nagysága szerint számszerűsítve mérik.

Hogy minél több látogatót vonzzanak, a templomok szégyentelenül reklámozzák azt, amit a legtöbb amerikai keres: a kellemes időtöltést, a szórakozást. Ennek eredményeként a templomok szabadidőközpontjaiban elsötétített helyiségekben vad zene mellett úgy táncolnak a hívek, hogy a combok és a mellek összeérnek. A levegő megtelik erotikus vággyal.⁵

A Nyugat- és főleg Amerika-ellenes hangulatot számos mozgalom tüzte zászlajára. Az olajbevételek következtében kialakult mérhetetlen vagyonnal rendelkező kevesek és az elmaradott tömegek közti feszültség levezetésére az iszlám vallási restauráció kínálkozik megoldásként. Ez a vallási megtisztulást, megújulást, az autentikus iszlámhoz való visszatérést hirdeti. Az összes nyugati befolyás kigyomlálását. Felsorolják a nyugatiaknak a moszlimok ellen elkövetett bűneit a keresztes háborúktól (amikor a keresztyének szembe kerültek saját békességet és szelídséget hirdető evangéliumi

tanításukkal) az imperialista gyarmatosításokig. Ezért a nyugatiak eredendően gonoszak, Allah ellenségei, akiket Allah katonáinak kötelességük megbüntetni, akár megölni.

De hogy az amerikanizmus megítélése nem csupán egy szélsőségesnek ítélt arab véleménye, nézzük meg, mit mond A. W. Tozer, Amerika „prófétája” az amerikai evangéliumi keresztyénségről! Rámutat, hogy az észak-amerikai kontinensen a keresztyénség szinte teljesen a közép- és felső osztály vallása lett. A nagyon gazdagok és a nagyon szegények ritkán válnak evangéliumi hívőkké. „Szegényesen öltözött, éhes embert ritkán látsz Bibliával a hóna alatt templomba menni. Az imaházba járók legnagyobb problémája viszont az, hogy hatalmas luxuskocsijuknak parkolót találjanak. Az Egyesült Államok és Kanada középosztályának több földi java van és nagyobb luxusban él, mint röpke évszázaddal korábban a császárok és a maharadzsák.”⁶ Józan kritikával ítéli meg az ige-hirdetőket is, akik olyan dolgokról fecsegnek, amelyek az egyszerű hívők számára évszázadokon át magától értetődőek voltak: a biblikus erkölcsi normák érvényesek-e még, a világiasság elutasításának van-e még létjogosultsága? Ennek következménye, hogy többnyire a freudi ösztönelmélet, a poligámia, az italozás, a játék a téma a „szent helyen”, vagyis a szószéken. Az imádatot ünneplés váltotta fel. A zajos, szórakoztató, önmegvalósításról prédikáló embereket keresik, állandóan „új megtapasztalás” után futkosnak, a Hegyi beszéd tanítását pontosan az ellenkezőjére fordítják, nem a szelídeket látják boldognak, hanem a rámenős karrieristákat, nem az igazságért szenvedőket, hanem azokat, akik a maguk igazáért lelkiismeret-furdalás nélkül okoznak másoknak szenvedést. Mindezt nyakon öntik egy mézesmázos, cukorkás légkörrel. Így lett az „Isten embere” egy mosolygós, szimpatikus, vallásos szerencsefigura, akinek mindig lágy a kézfogása, és arra vágyik, hogy kedveskedjék az embereknek.⁷

5. Ázsia feljövőben

Európa legtöbb enciklopédiájában Ázsia úgy jelenik meg, mint egy valamelyest homogén kolosszus. A valóság az, hogy Ázsiában él a föld népességének döntő többsége, és maga a kontinens igen sokszínű. Több ősi nyelvvél és fejlett civilizációval rendelkező nemzet hazája. Valójában annak, hogy *ázsiai*, nincs koherens, pozitív tartalma. Ez a kifejezés csak a nyugatról érkező befolyáskeresés, birtoklási vágy keleti irányú egybegyömöszölése a különböző népek kereskedelmi majd katonai meghódításának. Így aztán ez az óriáskontinens mérhetetlen gyorsasággal került bele a nyugati világ előbb földrajzi, gazdasági, majd kulturális irodalmába. A Nyugat gyarmatosító divatja szerint a távoli és egzotikus fűszerek, édességek vagy a közel-keleti olaj után szaglálódva.⁸

Az „ázsiai” annak ellenére, hogy magában foglalta a perzsától a kínaiig, a töröktől a mongolokig vagy japánokig terjedő hatalmas földterületet és annak hihetetlenül gazdag nyelvi és kulturális örökségét, valami barbárt, elmaradottat, túldíszített, fátyolost, rejtélyest, sallangost, európai számára valami zagyvát jelentett.

Európa történetében Ázsia eredetileg a római tartomány nevéként Kis-Ázsiát jelentette. A görögök számára ott kezdődött, ahol Athén véget ért. Kétségtelen, hogy Ázsia kultúrája más, mint a fehér angloamerikai. A kínaiak szerint az amerikaiak úsznak az életben, mint a halak, sehova sem köthetők, a kínaiak viszont olyan szaporák, mint a rovarok, és ez nemcsak a népességre vonatkozik, hanem a kínaiak szorgalmára és

türelmére is. Ők a legügyesebb rizstermelők és teaültetők, sőt utóbb ipari tevékenységük is meghatározóvá vált, meghozza világvilágviszonylatban.

Marx kedvenc kifejezése volt az „ázsiai termelési mód”. Elmaradottságot, stagnációt értett alatta. Ez persze az ő korában is lekezelő és leegyszerűsítő volt, hiszen eltekintett egyfelől a több ezer éves fejlett és kifinomult, például kínai ipari és művészeti remekektől, másfelől attól a folyamatosságtól, amiért azázsiai termékek fontossá váltak a gyarmatosítók számára. De mára az Amerikai Egyesült Államok külkereskedelmi forgalma Kínával messze meghaladja az EU-államokkal folytatott kereskedelem volumenét. És akár Japán az elmúlt hosszú évtizedekben, akár ma Kína a világgazdaság legdinamikusabban fejlődő része.

Nincs tehát ok arra, hogy pejoratív kifejezésként használjuk az *ázsiai*t. Az indiai származású *Kishore Mahubani* a másik oldalról így jellemzi a fehér euroamerikaiit: kezével alkotni nem is képes, csak a számítógép csiki-csuki áramkörét babrálja naphosszat.⁹

6. Hogyan csapódik le hazánkban a változás?

a) Meg kell néznünk a múltat

A negyvenéves diktatúra legsúlyosabb rombolása az volt, hogy a civil szféra finom szövétét széttépte. Egy adott faluban működő tanító, orvos, pap egyben a falu tanácsadója, szellemi vezetője is volt. Szűkebb feladatán túl tájékozottságát és intelligenciáját, a falu életében betöltött sokoldalú aktivitását a közösség elvárta, adott esetben meg is követelte. De tekintélyüket ez biztosította, és nemigen kellett erre kényszeríteni őket, mert ezáltal vált otthonukká az adott település. A kommunista hatalomátvétel gyanúsán tekintette ezeket a kapcsolatokat, és az új káderek kinevezésének egyetlen kritériuma a feltétlen párhúség volt. Sok esetben durva atrocitások kíséretében távolították el a „régieket”. Tanár- és orvosdinasztiák estek áldozatul, felkészült ipari és közigazgatási vezetők kerültek az utcára egyik napról a másikra osztályidegenként. A Rákosi-rezsim nem tűrte a nemzeti érzelmű, becsületes, meg nem alkuvó közalkalmazottakat.

A magyar nemzet gerincét jelentő parasztság tönkretételével, a kolhozosítással és a proletarizálással odaveszett a magyar társadalom legfontosabb tartaléka is. Minden olyan családot tönkretettek, amely szorgalmas munkájával, takarékoságával, hozzáértésével eredményesen gazdálkodott. A tanyákat lerombolták, az erdősávokat kivágták, a kisbirtokokat hatalmas táblákká alakítva egybeszántották. Pellengérré állították és kitaszították azokat, akik a tisztességes munkát, családi összetartozást generációról generációra magukkal hozták. Nagyjából ugyanez zajlott a nagyrészt még falusias arculatot mutató kisvárosokban is, ahol a lakosság nagy része ketős mesterséggel mellett némi kerttel vagy szerény földterülettel is rendelkezett.¹⁰

Az első világháború után Magyarországnak csak egy egyeteme maradt. A két vidéki egyetem, a pozsonyi és a kolozsvári országhatáron kívül rekedt, számunkra megszűnt, éppúgy, mint a selmecbányai erdészeti és bányászati főiskola. A *Klebersberg Kunó* féle önzetlen és hazaszerető kultuszszervező munka és áldozatvállalás eredményeként Szegeden, Pécsen és Debrecenben egyetemeket alapítottak, pótolták és magas színvonalra emelték a középiskolai képzést, még a tanyavilágot is behálózták az elemi iskolákkal. Budapesten hatalmas kórházak

épültek a Tátrában elcsatolt tudószanatórium és egyébűtt számunkra elveszett kórházak pótlására. Egészségügyünk világszínvonalon működött. Számos amerikai sebész jött Magyarországra, hogy megtanulja a gyomorsebészetet, hiszen az első sebész varrógépet itt fejlesztették ki.¹¹

Magyarok százazreit hurcolták el hazájukból

A magyar értelmiség a háború után kapott csapásokat soha többé nem heverte ki. Elmenekült a magyar humán-, egészségnevelő-, műszaki, agrár-, tudósgárda jelentős része. A Nobel-díjas *Szent-Györgyi Albert*, *Sántha Kálmán* és sokan mások. A magyar vezető értelmiség egy része üldözött, félreállított, mellőzött társadalmi elem lett, akiknek gyermekeit sokszor már a középiskolákba sem vették fel. Néhány éjszaka alatt háromezer magasan kvalifikált szerzetes tanárt hajtottak fel puskatussal a teherautók platójára, és deportáltak. Ugyanez történt a tanító és egészségügyben dolgozó számtalan ápolóval. Az egyetemi felvételik, majd a szakmai karrier alapvető feltétele évtizedekig a politikai megbízhatóság volt, ami egy folyamatosan működő kontraszelekción mechanizmus formájában a minőség fejlődése ellen hatott.

A szocialista városok panelrengetegébe költöztetett családok elveszítették a korábbi egzisztenciális függetlenségüket. Egyik napról a másikra élő, tartalékok nélküli, kiszolgáltatott városi bérmunkássá váltak. A céltalan, erkölcsi támasz nélkül maradt tartását veszített valódi közösséget nem alkotó tömeg feltartóztathatatlanul lumpenesedik. Az orvosi pálya társadalmi tekintélye csökkent, hiszen az orvos sem a gazdasági, sem a hatalmi hierarchiában nem foglal el számottevő helyet. A beteg ember gyenge, esélytelen a gazdasági, hatalmi harcban. Túlélése perspektívátlan, a ráköltött pénz elvész.

Nekünk ezeket az embereket kell elérnünk az evangéliummal, pontosan a valós helyzetüket látva és ehhez alkalmazkodva. Igen nagy megértésre, erős hitre és szívós munkára van szükség ahhoz, hogy ez megtörténjen. Sem az elkeseredés, sem a valóságtól eltekintő nagy szavak nem segítenek. A mi népünk pontosan olyan, mint az Úr Jézus korában a sokaság: „Amikor látta, megszánta őket, mert elgyötörtek és elesettek voltak, mint a pásztor nélküli juhok.” (Mt 9,36) De nagy szükség van ma hazánkban a pásztorokra, nem csupán az evangélistákra!

b) Meg kell néznünk a közelmúltat is

1989-ig a Varsói Szerződés államai egy „csodálatos” képződménynek a tagjai voltak: a Kölcsönös Gazdasági Segítő Társaságé, vagyis a KGST-é. Összejöttek a KGST-országok vezetői, a tévéhíradóban megjelent az erről szóló beszámoló. Hatalmas díszteremben körülülték a virágokkal díszített asztalokat a vezető elvtársak és megállapodtak az egymás felé leszállítandó áruk volumenében: acéláru, gépipari termék, könnyűipari termék, mezőgazdasági termék, vegyi áru, stb. Még az is le volt osztva, hogy melyik ország gyárt autóbust, melyik személyautót, finommechanikai műszereket, melyik televíziót, hűtőszekrényt, varrógépet stb.

Tele voltunk Riga meg Romet esetleg Berva mopedekkel, amelyeket, ha valaki megpróbált elindítani, az így csinált: br, brr, brrr, bbbrrr, de tíz perc kínlódás után vagy megpróbált szaladni vele, vagy visszatolta abba a garázsba, ami minden volt: kisműhely satuval, hegesztőapparátussal, krumplival, kukoricával a tyúkoknak, csak garázs alig. Hiszen autója a legtöbb embernek nem is volt, vagy éppen a hatodik éve várt első Trabantjára. A hűtőszekrényt Szaratovnak, jobb esetben Lehelnek hívták, méghozzá mindenkiét. A tévét Videotonnak, jobb esetben Orionnak, abból is a Kékes robbant a legjobban és a legtöbbszőr. Az autóbust Ikarusznak, a teherautót Zilnek vagy Kamaznak. A traktor a Vörös Csillag Traktorgyárban készült, utóbb Győrben a Rába-Steiger, amely beton keménységűre taposta a szántóföldeket. A szovjet harckocsik lánctalpait Csepelen öntötték a Vasműben. Ez készült a legjobb minőségű acélból, a legmodernebb gyártósoron. A szovjet ágyúk csővét Diósgyőrben húzták a Lenin Kohászati Művekben. Az irányzékot a Finommechanikai Művekben gyártották Budapesten.

Ha valakinek kicsit jobban ment, vásárolt magának egy hétvégi telket, és felhúzott rá valamiféle kalibát, amennyire tellett neki. Magyarország legszebb és üdülésre leginkább alkalmas területei, a tópartok, hegyoldalak tele voltak a legprimitívebb, legigénytelenebb anyagokból összetakolt, csúnya hétvégi viskókkal. Státuszszimbólumot és némi hétvégi kikapcsolódást nyújtottak. A vidékről városokba felkerült betanított munkásoknak némi nosztalgiát is, amikor pihenőnapjaikon a kertet ásták.

A mezőgazdaság úgy működött, hogy a téeszbe már korábban bepofozták a parasztokat. Odalett ezzel a klasszikus paraszti tudás, az hogy mikor kell vetni meg aratni, melyik dűlő milyen terménnyel fizet legjobban, mikor melyik jószág-nak van piaca, és mikor nem érdemes éppen azt szaporítani, hanem a másikat. A választási malac tavasszal, a hízott baromfi ősszel volt kelendő. A trágyát meg télen kellett hordani, amikor a föld megfagyott. Az istállótrágyával semmiféle vegyi úton előállított műtrágya nem ért föl. Nem fertőzte a földet, és nem zsarolta ki a föld termőerejét. Ezt minden lenézett „tudatlan paraszt” tudta. Mára ez a kincset érő tudás semmivé vált. Ezek a parasztok nem félték a munkától, szerették és tisztelték a földet. Nem félték a nehéz fizikai munkától. Hihetetlen sok, nemzedékeken át megszerzett tapasztalat összegződött egy lenézett paraszt fejében.

Ráadásul a falunak megtartó ereje volt. Nem lehetett a lányoknak titokban teherbe esni. De ha asszonyként gyereket vártak, ott volt a fiatalasszonyok mellett anyjuk, ángyuk, szomszédasszonyuk, keresztanyjuk és valamennyiük segítő keze. A gyerekek megtanulták otthon és az utcán, hogy a szembejövőnek köszönni illik. Falun az ember sosem volt magányos. Ez az idill (csak ma látjuk annak), még ha a sok adó meg is keserítette, mégis egyfajta védettséget jelentett a benne élőknek. A parasztoznak a „népi kultúrát” nem a múzeumi vitrinben kiállított vagy a néptáncversenyeken libbenő gyönyörű népviseletek jelentették, hanem ezekben a ruhákban jártak. Táncolni pedig nem a dobogóra mentek, hanem saját gyönyörűségükre ropták.

Aztán a téesz-szervezés, a vidéki lakosság városba kényserítése elfújta az egészet, még hozzá alighanem örökre. A „faluturizmus” legtöbbször helyen csak a tévében való bemutatkozásban létezik, a vidék felemelkedésében vajmi csekély szerepe van. A földeket benötte a gaz, virít a csikófarkkóró meg az egész országot elborító parlagrafü. Minden évben hatalmas reklámmal hatalmas összegeket költenek rá, a parlagrafü meg köszöni: jól van, sőt szorgalmasan terjeszkedik.

Ma hatalmas monokultúrák léteznek hazánkban ország-szerte. Családok ezreit volna képes eltartani a mezőgazdaság. De a fiatalabbak nem értenek már hozzá, és nincs is kedvük dolgozni. Ülnek a számítógép előtt, és várják a kedvező ajánlatot, addig mindenestre kószálnak az interneten és az utcán, bandákba verődnek, összefirkálják a falakat, szétverik a busz-megálló ablakait és berendezési tárgyait, vagyis punyáznak.

Pedig valamikor a szocializmus idején tele voltak a hírközlő eszközök a haladás ünneplésével. Május elsején, november hetedikén vitték a győzelmi zászlót, osztották a munkaversenyek győzteseinek a jutalmakat, és harsogta a tanácsháza tetején a hangszóró a győzelmi dalokat. A gyárak kéménye füstölt, működött a téesz melléküzemág meg a háztáji. Szerelvények vitték a búzát meg az almát a Szovjetunióba. Minden mennyiségű és minőségű áru volt kereslet. Csodálatos valami volt a hiánygazdaság, míg össze nem omlott az egész magától. Fejlesztésre költeni luxuskiadást jelentett volna, tehát nem költöttek rá. Aki munkanélküli volt, beírták a személyi igazolványába, hogy KMK, vagyis közveszélyes munkakerülő. A rádió és a tévé harsogta a növekedési százalékokat vörös Csepelről, Váci útról, szólt a nóta a munkásorról, akinek három élte van. A mutatók felfelé kúsztak, az életszínvonal meg lefelé. Szorgalmasan gyártottuk a selejtet, és járt körbe a vándorzászló a kiemelkedő teljesítmények jutalmaként. Az elvtársak pedig boldogok voltak.

A pártállam kölcsönöket vett fel, amelyek elfolytak, mint sivatagban a forrás vize. Teljesítették az éves tervet, és nőtt az államadósság. Egykor Csepelen benyitottam egy raktárhelyiségbe, pontosabban kinyitottam a kifelé nyíló ajtót, és ami a szemem elé tárult, az nem volt mindennapi látvány. Az ajtó nyílása a középig belülről bedeszkázva, és a szemben lévő fal a mennyezetig tele volt műanyag kilincsel. Az egyik törött, a másik deformált volt. De ha egy műanyag kilincset valaki határozottabb mozdulattal megfogott, számíthatott rá, hogy a kilincs eltörik, a törött darab a kezében, az ajtó meg csukva maradt.

Egykor a Csepel Művek (alapításakor *Weiss Manfréd*, később Rákosi Művek), akkoriban éppen „Csepel Művek” (az országban sok kihelyezett gyáregysége volt) egyik legelittebb üzeméből, a Mintaasztalosból – ahol magam is dolgoztam – kirendeltek a 120 mintásból mintegy negyvenet.

Egy strekken (vasúti sínek mellett olyan rámpa, ahova az árut ki lehet pakolni a vagonokból) kamion nagyságú valamik voltak lerakva immár évek óta, nyolc-tíz darab. A munkásoknak a kétcolos foszni-deszkát le kellett feszegetni. Aztán jöttek a „valakik”. Amikor a munkások letépték a kátránypapírt is, kiderült, hogy alatta a Szovjetunióból leszállított gépek vannak. A nyolc-tíz irodából szalajtott, hideghez nem szokott vezetők körüljárták és hümmögtek. A melósok tudták, hogy fogalmuk sincs arról, hogy ez mi, és mit keres itt. Azután szó nélkül elmentek. A munkások pedig otthagyták ezeket a monstrumokat. Aztán évekig a rozsdáéte a gépeket, és senkit nem érdekelt. Évek múltán újra kirendeltek a mintásokat, vadonatúj foszni-deszkával, de már kátránypapír nélkül körül bedeszkázták, beszegezték őket. Hogy azután mi lett velük, csak azért nem tudom, mert közben megkezdtem tanulmányaimat Budapesten a baptista teológián. *Nagy Gáspár* ezt a helyzetet a konszolidáció megrohadt békéjének, az ország morális válságához vezető útnak nevezte. „Beárad a dögszag, a teletömött gyomor békessége.”¹² Mert lázadni már senki nem akart 56 után, hiszen az életével vagy legalábbis a szabadságával játszott volna, aminek sem értelme, sem eredménye nem lett volna. Ellenben fel kellett nevelnie gyermekeit.

Aztán hirtelen vége lett az egésznek. Mindenki megkönnyebbült, míg rá nem ébredt, hogy ma már nincs Ikarusz gyárunk, a Csepel Művek területén butikok árulnak kínai portékát. És ez még jobban járt, mint a salgótarjáni vagy ózdi kohászati művek, amelyeket a rozsdá emészt. Nem a Ganz-Mávag gyártja Budapestnek meg vidéknek a villamosokat, hanem a használt is jó Hamburgból. A Németországban kislejtezett vasúti kocsik is jók, ha nem is mindig lehet kinyitni az ajtajukat. Legfeljebb egy faluval odébb száll le az, aki még azzal utazik, és nem személygépkocsival. Legtöbbször az öregek.

A szocializmust *Gyürk István* gépészmérnök egyetemi tanár szakszerű cikke pontosabban elmondja, mint az én élménybeszámoló. A marxista-leninista ideológiának megfelelően a társadalom a „proletariátus” (pontosabb volna lumpenproletárt írni) irányítása alá került. Az ország szinte minden szegmense az éppen aktuális pártapparátus kontraszelektója alá került. A KGST gyártmányszakosodási rendszere feleslegessé tette a fejlesztést, konzerválta az igénytelenséget. A tervezőgazdálkodás pedig fölöslegessé, sőt zavaróvá tette a gondolkodást. A gyenge minőséget, ha némi szegyenkezéssel is, de tudomásul vettük, és igyekeztünk külső okokkal magyarázni. A rendszer vezetői irigyelték és szidalmazták a Nyugatot fejlettebb technikai színvonaláért.¹³

Az 1989-es rendszerváltozásnak nevezett valamiről pedig *Nagy Gáspár* ír sarkasztikus sorokat *Karcolat ernyőselemre* című versében:

*A bukácsoló repülőből
időben kidobott/kilebegtetett
veterán és ifjabb ejtőernyősök
még a levegőégben egy költségvetésből
kiutalt kvarclámpával próbálták
elvégezni azt a színváltást
amire normális körülmények között
a TISZTÍTÓTŰZ elnevezésű
– amúgy isteni rendeltetésű –
intézmény szolgálhatott volna.*

Ez a vers bemutatja, hogy a szocializmus kommunista ideológiájával megfertőzött vezetői, az „ejtőernyősök” miképpen forgatják köpönyegüket, és folytatják azt, amivel tönkretették az országot. „Arcváltó nagy árulások, álságok, artikulátlan politikai hangoskodások, az önzés, az anyagiasság tobzódása. Rotyog a kondérban az áruláslecsó, szaglik az ország. Pénz és siker, amíg lehet, ahogy lehet! Szabadrablás az igazi szabadság és demokrácia. Legfeljebb a kondér felborul, és lesz belőle nagyharang.”¹⁴ A költő látja a változás ellenére folytatódó morális és emberi normák meggyalázását annak ellenére, hogy nem élt benne illúzió a magyarság morális tartását illetően, hiszen a nemzetet a zsarnokság idején:

*Úgy kikalapálták, edzették,
hogy úgyszólván szinte sík lett;
bemérték, átszabták, eladták:
nem maradt rajta hű hegy,
csak heg maradt, mélyedés...*

Mára aztán lett Magyarországon pláza éppen elég: Tesco, Auchan, Ikea, Kaiser, Lidl, Interspar, Kika, Aldi és más hasonlók. És van személyenként a csecsemőt is beleszámítva 1 millió Ft feletti adósság. És nincs munka, közbiztonság sincs. Az adott szó ugyanúgy nem ér semmit, mint egy szerződés, amit egyébként is úgy kötnek meg, hogy eleve beszámítják, hogy azt jogi úton meg lehet támadni, és semmisenk lehet nyilváníthatni. Az osztrákok és a hollandok sokkal jobban tudják, hogy mennyit ér a magyar termőföld, mennyi nálunk évenként a napsütötte órák száma meg az évi csapadék mennyisége, és mennyi Magyarország édesvízkészlete, mint mi magyarok.

Gondolhatná valaki, mi köze mindennek a misszióhoz? Csakis annyi, hogy mi magyar keresztyének ebben a hazában élünk. Mindezt átélte a korábbi és a mai generáció, és hogy szkeptikus mindennel szemben, ami bele akar avatkozni a sorsába, ebből adódik, hogy kívár, és utána akar nézni annak, hogy ha valaki el akar adni neki valamit. Ha mi magyarok nem értjük meg a magunk fajtáját, akkor ki fog minket megérteni?

Különösen azok, akik az Egyesült Államokból érkeznek, hozzák a maguk világát? És ez egyáltalán nem is bűnük. Az emberek közül igen kevesen képesek felfogni azt, amit nem éltek át, még akkor sem, ha a legjobb szándékkal jönnek új gyülekezeteket alapítani, vagy a régieket felrúzni, megtámogatni, ami legtöbbször csak annyit jelent, hogy átprogramozni. Sok magyar hívőnek ez tetszik is. Egyébként is megunta már a „prófétaságot”, és többre vágyik. Olykor ezt meg is lehetne érteni. Több nyugalomra, több létbiztonságra, és – tegyük a kezünket a szívünkre – kicsit több kényelemre, utazásra a nagyvilágban, egyszóval több pénzre is vágyik.

A múltkoriban egy Amerikába egyébként beleszerelmesedett hozzám közel álló fiatalember keserűen panaszkodott egy hazánkba érkező amerikai misszionáriusról. Nem tudtam, hogy sírjak-e vagy nevessek. Mivel az illetőnek pénzre volt szüksége – mert gyerekeit kellett beiskoláztatnia – elvállalta annak a budai luxusberlemlénynek a kifestését, ahova a misszionárius családja be kívánt költözni. Megalkudtak egy bizonyos összegben meg az elvégzendő munka nagyságában. Munka közben azután kiderült, hogy az Amerikában jó nevű misszionárius még ezt, még azt kérte, hogy ha már úgyis benne van a kelet-európai testvér, fesse ki. Nem is tiltakozott

ellene, mert kellett a pénz, és mivel megbíztak egymásban, meg aztán remélte, hogy majd kifizeti a többletmunkát is az amerikai. Akkor lepődött meg, de akkor aztán nagyon, amikor a misszionárius a megalkudott összeg felét letette az asztalra, és elköszönt. Hosszú alkudozás után az összeget kegyesen fel emelte a kétharmad szintjére. Azt még látta a magyar hívő fiatalember, hogy nem egy, hanem két konténerrel érkezett Amerikából a misszionárius lakásának a berendezése.

Pontosan tudom, hogy ez az eset nem tipikus. Csak azt akartam vele érzékelteni, hogy más világ, más kultúra, más gazdasági helyzet, más kegyességi gyakorlat az, ami máshonnan származik. Meg sem vethetjük azokat, akik idetelepültek, hogy az evangéliummal szolgáljanak nekünk. Hogy ők a maguk életszínvonalán akarnak élni, és ezt saját maguk finanszírozzák, ezt természetesnek kell vennünk. Legtöbben a legjobb szándékkal érkeznek, többen közülük megtanulnak magyarul, komoly áldozatokat hoznak azért, hogy a kommunizmus politikai nyomása következtében megtépzott önértékünk meggyógyuljon, hogy a passzívvá vált gyülekezetek aktivizálják magukat. Vagy hogy az új alapítású gyülekezetekben lendületesebb, egyszersmind nyitottabb és korszerűbb gyülekezeti kultúrát alakítsanak ki.

De az evangélium továbbadásában mégsem lehet döntő az, amit ők képesek elvégezni, azoknak a munkája sem, akik a legtisztább szándékkal jönnek és a legpozitívabb nyomot hagyják maguk után. Hazánkban (mint ahogy a világon mindenütt) minden náció a magát érti meg leginkább, a magyar érti meg legjobban a magyart. Nem adhatjuk át annak felelősségét, hogy mi szólítsuk meg nemzetünk éppen ma élő nemzedékét az Isten országának örömhírével. Pontosán ezért kell értenünk nekünk a magunk fajtáját, sőt minden esendősége ellenére értékeit is meglátni, és őszinte szívvel szeretni. Ez minden missziós tevékenységnek az alapja. Krisztus jóságával és áldozatos alázatával fordulni minden ember felé (2Kor 5,16–21).

7. A kommunizmus öröksége a lelkekben

Mivel témánk szempontjából elsőrenden az a fontos, hogy a magyar történelemnek az emberek lelkeségére ható dolgait vegyük szemügyre, meghaladná a jelen írás kereteit, ha kimerítően szólni kívánnánk a kommunizmus egyházüldöző szerepéről. Ellenben a következő műveket ajánlom e témakörben. Közösségünk tagja, a jó történeti vénával megáldott és különösképpen egyházunk történetében kiemelkedő munkát végző

Szebeni Olivér Kiszolgáltatottan című könyvét – megjelent a MBE kiadásában, Budapest, 2006.

Egy másik alapvető, a témával általánosabb módon foglalkozó mű:

Tomka Ferenc Halálra szántak, mégis élünk (Egyházüldözés 1945–1990 és az ügynökkérdés) című könyve – megjelent a Szent István Társulat kiadásában, Budapest, 2005.

Magyarországi, illetve közép-kelet-európai viszonyokról írt művek közül a következőket ajánlom még:

Kiszely Gábor: Állambiztonság 1956–1990 – Korona Kiadó, Budapest, 2001.

Robert Counquest: Kegyetlen évszázad – magyarra ford.: Árok szállási Zoltán – magyarul a Kairosz Kiadó gondozásában jelent meg, Budapest, 2003. A mű eredeti címe és kiadása: *Reflections on a ravaged century* – Robert Counquest kiadásában, 1999.

Joël Kotek – Pierre Rigoulot: *A táborok évszázada* – magyarra ford.: Szilágyi András és Vajda Lőrinc, a Nagyvilág kiadásában jelent meg 2005-ben – eredeti cím és kiadás: *Le siècle des camps*, Jean-Claude Lattès, 2000.

A két háború között a határon kívülre került, onnan elmenekült és hazánkba összezsúfolódott lakosság, főleg paraszti rétege vagy „amerikás” lett, vagyis folytatva az első világháborút megelőző időket, „kitántorgott Amerikába”, vagy Pestre ment munkát keresni. Az egészségtelenül dagadó főváros fejlődése a vidék rovására történt. A leghazugabb csúsztatás *Horthy Miklós* lefasisztázása volt, hiszen a németekkel való szövetekezés ellenére ellenállt a náci nyomásának. A németek 1944. március 19-én megszállták Magyarországot. *Szálasi* október 15-én megteremtette a náci proletárdiktatúrát a budapesti csőcselékre támaszkodva.

A kommunisták ugyanerre a csőcselékre támaszkodva vették át az ország irányítását. Minden a Moszkvában gondosan előkészített tervnek megfelelően zajlott. A hatalom megszervezését a kommunista pártra bízták, amely mögött a Szovjetunió katonai súlya állt. Az első periódusban az értelmiséget összemosták a gyűlölendő kizsákmányolókkal. A terror alatt az ország jól képzett mérnök-, orvos-, jogászgárdájának száza Nyugatra szöktek. Németországban harminc háborús bűnöst ítélték halálra és végeztek ki, Magyarországon háromszázat. Ha a lakosság számarányát vesszük, az azt jelenti, mintha hazánkban hetvenszer annyi háborús bűnös lett volna.

A párttagok elsőbrendűségük bizonyítására kiötlötték a dialektikus materializmust, ami azt jelentette, hogy a párttag felsőbbrendű lény, hiszen mindig igaza van. A párttagok és pártvezetők meg voltak győződve arról, hogy mindenféle lépéscsőt átugorva (tanulás, tudás, szakmai gyakorlat, rátermettség, irányítási képesség stb.) egyfajta új és védett vezetőkké, tulajdonképpen egyfajta „munkás” arisztokratákká váltak. Ez a réteg az alájuk gyűrtüket folyton megalázta, kizsákmányolta, kihasználta, miközben forradalmi dalokat harsogtak a fényes sikerekről, az igazságos társadalomról, a boldog népről. Az értelmiség helyén „szellemi dolgozókat”, a parasztság helyén nincsteleenné tett zselléreket, vagyis téesztagokat, a munkások helyén éhbérért dolgozó robotosokat, „melósokat” találunk, akiket büntettek, ha nem teljesítették a „normát”. Az elvesztett 56-os forradalom egyik következménye volt, hogy a maradék értelmiség újra megtizedelődött.¹⁵

Tomka Ferenc művéből idézek néhány sort: „A kommunizmus legnagyobb bűne nem a gyilkosságok, koncepciók perék vagy koncentrációs táborok léte, hanem az, hogy megtörte az emberek jellemét, és szétverte a társadalom természetes szervezetét. A kommunista országokban betiltottak minden egyházi és társadalmi egyesületet, és megszüntették a gyűlekezési jogot. Szétverték a fennmaradó pártokat, szervezeteket, egyházakat, és bebörtönözték azok vezetőit, különösen ha felmerészték emelni hangjukat a proletárdiktatúra törekvései ellen. Egy hagyományos falu vagy kisváros társadalma biztonságot nyújt tagjainak, és öntudatosá teszi az egyént és a társadalmat. Egy talajától megfosztott ember viszont ki van szolgáltatva a diktatúra hatalmának. Még mai napig is a média manipulációjának. A magyar népet évtizedeken át arra nevelték, hogy mondjon le emberi szabadságjogairól, hitbeli meggyőződéséről, az igazságról, a másik emberért érzett felelősségről, mindennemű szolidaritásérzéséről. Bátran legyen besúgó, kenyeret, pénzt, előmenetelt kap érte.”¹⁶

Mára a helyzet még ennél is rosszabb. Világszerte az a veszély fenyeget, hogy az abszolutizált fogyasztói társadalom az élet feltételeit semmisíti meg. A társadalmi konszenzus és a közös értékek elvesztésével az ember az embernek farkasává válik. Az öngyilkosság, család kiirtása, önkárosító magatartás mindennapivá vált.

A múlt század tapasztalata, hogy a modernizáció útjai a haláltáborokba vezettek. Nem csoda, hogy sokan szkeptikussá váltak a „tudomány” mint olyan, főleg a filozófia felé. Mindezekért a folyamatokért az „értelmiség” – *Nietzsche*, Marx és a többiek – a felelősök. Miközben hazánkban a depresszióról könyvtárnyi irodalom születik, a türelem, a szelidség, a szeretet, az együttérzés, a harmónia, és folytathatnánk a sort, nem szerepelnek az orvosi, de még a filozófiai lexikonokban sem. Az ember és környezet harmóniája, ahogy azt Platón megírta, a bizalom, a megbízhatóság, meghitt emberi kapcsolatok, kreativitás, rácsodálkozás a világra, mások sikerével azonosulni tudás öröme, együttműködés – említésre se kerül. A legmanipulálhatóbb lény a magányos, szorongó, kiszolgáltatott ember. A reklám mindannak az ellenkezőjét sulykolja, ami a harmonikus személyiség és közösség egészséges kibontakozását elősegítené.¹⁷ Ezért kell különös gonddal óvnunk gyülekezeteinket, ahol ezek az értékek még mindig megvannak.

Mindezt csak azért kell számba vennünk, mert még mindig ott tartunk, hogy a magyar társadalom ezeken nincs túl. Nem is csak arra gondolok, hogy az utóbbi húsz évben nagyjából ugyanazok a személyek irányították az országot, mint a kommunista évtizedek alatt. A parlamentben törvényeket hoztak, amelyek köszönő viszonyban sincsenek az emberek igazságérzetével, és azzal, hogy hogyan élnek az emberek, főleg vidéken. A többség nemcsak szegény, például Vésztőn a téesz nyugdíjas özvegye, valamikor bikákat és pulykát neveltek a férjével, a téesz fizetés mellett ebből jutottak ötről a hatra. Ma 17 ezer Ft nyugdíjat kap, és a kis tili-tolival járja télen a Körös-partot, hogy az egy éve nőtt nyers akáchusángokat kisbaltával kivágja és összegyűjtse, mert ez a téli tüzelője. Segélyért folyamodni nem tanult meg soha, egyébként szégyellné is.

Kisnyugdíjasok – nagy gondokkal

Hogy mennyire jogos és értelmes dolog őket amerikai stílusú sikerevangelizációval traktálni, azt döntse el mindenki a maga esze szerint! Amennyiben egyáltalán törődik még valaki velük. Hiszen az biztos, hogy ha ők megtérnek, nem

képeznek jó gyülekezet-fenntartó bázist. Legfeljebb már csak egy lépésre vannak az örökkévalóságtól, de még mindig elérhetők az evangéliummal, igaz, hogy valószínűleg nem az evangelizációs kampányokkal, hanem csak úgy asztal mellett személyesen beszélgetve. De ha a magyar viszonyok megértéséből kell elindulnunk – mégpedig nem abból, aminek lenni kellene, hanem abból, ami van –, akkor nem lehet ezektől az emberektől sem eltekinteni. Mert nemcsak a városi aluljáró a misszió területe, hanem Vésztfő is.

Látnunk kellene azt a rezignációt, óvatosságot, olykor ellenkezőleg, azt a mindenféle ellenőrizhetetlen hatás felé való nyitottságot és fogékonyságot, és a kettő között a variációk végtelen sorát, ami népünkre ma jellemző. Nem rosszabb a magyar senkitől. Nem azért dolgozik napi 10–12 órát, mert szeret napi 10–12 órát dolgozni, hanem mert míg egy német vagy egy amerikai megél a fizetéséből, és némi készpénzt még félre is képes tenni, a magyar azért a munkáért, amit Németországban játszva megkeres egy polgár nyolc óra alatt, a 10–12 órai munkával is csak a nyugati fizetéseknek a töredékét kapja. Az orvostól a pedagóguson át a szakképzetlen segédmunkásig mindenki ebben a helyzetben van, a megélhetési politikust kivéve. Innen van az, hogy némelyek (az értelmesebb magyarok) viszolyognak a sikerevangelizációtól. Mások szeretik, éppen mert egy álmvilágot vélnek megnyílni maguk előtt – ebben próbálnak megkapaszkodni.

Ha ehhez hozzávesszük, hogy mi lett a nagy EU-ba vetett hitből és várakozásból, látnunk kell, hogy a fejlettebb iparral és infrastruktúrával, intenzívebb mezőgazdasággal rendelkező Nyugat számára a szegényebb államok csatlakozása, pláne felzárkóztatása nem érdek, sőt az ellenkezője az. De miért is ébredne egy dánban egy lengyel, vagy egy belgában egy magyar iránt szimpátia, csak azért, mert a szolidaritás mint szlogen bekerült az EU-ba? Mára nyugaton is nőtt az európai közösség felé a székszis. Ez pedig mindig jó táptalaja a nacionalizmusnak. Az előrehaladott központi bürokratizálódás Brüsszelben nagy terhet és hozzá képest kevesebb látható eredményt produkált. Európa, főleg szabadabb légkörhöz szokott polgárai pedig el-elgondolkoznak ezen, és merő komédiázásnak látják magát az Európai Parlamentet is, amely nem sokban különbözik a volt kommunista államok diktatúrái által létrehozott KGST-s tapsgépezetétől.¹⁸ Mára ehhez hozzájött az ír és görög válság, ami a közös európai valutát, sőt lehet, hogy magát az Európai Uniót is a veszélybe sodorhatja.

8. Az erkölcsi válság

2006-ban a parlamenti választások után Magyarország miniszterelnöke Balatonöszödön beszédet mondott – igaz, hogy csak saját pártjának képviselői előtt. Szinte dicsekedve jelentette ki: „hazudtunk éjjel, hazudtunk nappal, hazudtunk állandóan és folyamatosan.” Ez ugyan már korábban is tudható volt, hiszen minden megnyilvánulásuk arról árulkodott, a választásokon a lakosság egy jelentős része mégis rájuk adta szavazatát. A parlamentben a viselkedés és a hangnem kritikán aluli volt. Ennél már csak a törvények voltak felháborítóbbak. Mivel témánk szempontjából a dolognak nem a politikai, hanem az erkölcsi oldala a fontos, azt kell vizsgálnunk, hogy hogyan csapódott le ez az emberekben.

Kiábrándultak a politikából. A vallásból csak azért nem, mert ezt már korábban kilúgozták az emberek tudatából. Nos, ha kortársainkat meg akarjuk érteni, ez a kiábrándultság meg-

kerülhetetlen tényező. Lehet, hogy ennek következtében nyitottak lesznek egyfajta könnyed, feldobott „evangélium” befogadására, hiszen az legalább hangulatilag jelent időleges kikapcsolódást. A valóság helyett megnyílik előttük egyfajta álmvilág, míg föl nem ébrednek, megédesíti egy kicsit a mindennapjaikat. Hetente legalább egyszer megmártózkodhatnak egy gazdagnak látott, sikerektől hangos miliőben, hogy aztán hazamehessenek folytatva mindent úgy, ahogy korábban volt.

Kár érte. Egyrészt, mert az álm nem tart örökké, másrészt, mert Isten evangéliuma nem álmvilágot kínál, hanem igazi segítséget. Igaz, másmilyent, mint a hazudozás bármiféle világa. Ez a véres golgotai keresztről fakadó valóságos megtisztulás és új, örök élet világa. Vigasztalódás a kudarcokban, erő a nehézségek elviselésére, az örökkévaló megragadása a pillanat helyett. Még akkor is, ha marad az ország vezetője az, aki eddig volt. De a lélek megtisztulhat, újjászülethet, és ezt semmilyen külső körülmény nem gátolhatja meg.

De nézzük tovább annak az erkölcsi válságnak területét, amely nem csupán hazánkat kezdte ki, de hazánkat is! Szinte nincs híradó, amelyben bankrablásról, gyilkosságról, a család ellen elkövetett erőszakról, sikkasztásról, csalásról, rendőrbűnözésről, szexbotrányról ne lenne szó. Az adócsalás trükkjei lépést tartanak az adóemelés és különféle kiesztelt adónemek bevezetésének trükkjeivel. Ki hisz itt már kinek, és ki büntet kit? Közben pedig tönkremegy az ország.

Azután ott vannak a fiatalok. Egy korábbi rendőrmiszter kijelentette, hogy aki fiatal létére nem próbálja ki a drogot, az nem is vagány. A drogdílerék föl-alá sétáltak a budapesti kerületi rendőrkapitányság székháza előtt, a tévéhíradó pedig bemutatót tartott róla. Aki nézte, elgondolkozhatott rajta, hogy a rendőrök a dílerék ellen vannak, vagy éppen érettük, hogy ne zaklassa őket senki? És akkor mennyi a rendőrök részesedése a bevételből? Ja, és hogy közben az ifjúságunk lezüllik? Vagy fiatalon halnak meg kilúgozott tudattal és lélekkel, mielőtt éltek volna? Na és?

Az érdi vasúti megálló, igaz, hogy kissé lassan, de minőségi módon végre mégiscsak elkészült. Befejezve viszont akkor lett, amikor az ünnepélyes átadás után két héttel, amit csak lehetett, a legképtelenebb helyeket is beleértve, falfirkával összemocskolták, a hirdetőtáblák üvegablakait válogatás nélkül mindegyiket kiverték. Azóta így is maradt. Most már mi magyarok a magunkénak érezzük, „birtokba vettük”.

Évek óta járok fel Balatonszemesről Budapestre tanítani. A fiatalok novemberben sáros lábukat felrakják a szemben lévő kárpitozott ülésekre. A kalauzok lehajtott fejjel mennek el mellettük, mert nem mernek szólni nekik. Orcapírító stílusban küldenék őket melegebb éghajlatra. Ilyen stílusban értekeznek egymással is, még hozzá nemcsak a fiúk, hanem a lányok is. A tanárokat szabad ütlegetni, ennek is reklámot csinál a tévé, de a fiatalok tudja, hogy ő nem büntethető. Ezt ő tudja igazán, és azt is, hogy neki „személyiségi jogai” vannak. A megvert tanárnak viszont nincsenek.

Az emberek többsége úgy véli, hogy ez természetes, vagy nem lehet ellene tenni semmit. Ha visszamegyünk az időben nem száz, csak ötven esztendő: a fiatalok köszöntek az idősebbeknek, szüleiknek és tanáraiknak. Engedelmeskedtek lázadozásaik ellenére is. Ma ezt csak az egyházi iskolákban követelik meg tőlük. A nevelésre azonban nincs oktatási keret, az egyházi iskolákat pedig pénzvonással büntetik. A lezülles nem hirtelen következik be, hanem lassan és folya-

matosan. Mert ha hirtelen következne be, a különbség akkora lenne, hogy a társadalom tagjait is megdöbbené, és visszartató erőként hatna. Ámde a változás lassú és szívós. Az „eredménye” viszont már megmutatkozik, és hogy a végeredmény mit tartogat, azt senki sem tudja. Végül veszélyes lesz kimeneni az utcára?

A műveltséget nem lehet tölcserrel betölteni az üres fejekbe, csak a befogadó szív aktív részvételével és az illető saját kemény munkájával. A hátrányos helyzetű fiatalok létszáma évről évre nő. A tudatlanság ragályként terjed. Ezen kellene segíteni, de nem a kiemelkedő képességűek visszafogásával, nem a minimális követelmények bevezetésével. A sokat emlegetett „esélyegyenlőség” akkor töltené be rendeltetését, ha nem a jobban teljesítők színvonalának közepszerűvé tétele, hanem a hátrányos helyzetűek felemelésével járna. A hátrányos helyzetűek soha nem fogják tudni önmagukat felemelni. Az iskolából kimaradó kamasz újbóli integrálása szinte megoldhatatlan feladat. Marad az élet primitív élvezete, a testi-lelki ösztönöket felturbózó deviancia, a rombolás ösztöne.

Legalábbis hagyni kellene élni azokat az elhivatott és elszánt pedagógus egyéneket és fiatalokkal foglalkozó intézményeket, amelyek nem szervezéssel és parancsszóval, hanem neveléssel és példaadással tesznek a leszakadók felzárkóztatásáért. Hatalmas „misszió” lehetne az ő erkölcsi támogatásuk. A tanulás és tanítás első és legfontosabb területe a család. Az elmúlt évtizedekben lezüllesztett, napjainkra anyagilag ellehetetlenített család. A tanítás legfőbb, ha nem egyedül határos módja pedig a személyes példamutatás. A mai fiatalság legjelentősebb része csonka családban vagy családon kívül nevelkedik. A morális és hitbeli értékek közvetítése az egyházak által a közelmúltig tilos, de legalábbis korlátozott volt. Akadtak akkor is, ma is elhivatottak, akik sikerrel vállalták az arra fogékonyak emberré nevelését. A *Rákosi-* és *Kádár-*korszak azonban nem múlt el nyomtalanul: a közérköles mélyre süllyedt.¹⁹

Az ember csupán termelési eszközzé vált. Már nem a személye, hanem csak a munkaereje lett érték. A kor ugyan emberközpontúnak hitte és hiszi magát, ám maga a „központ”, vagyis az ember kicsi és jelentéktelen. A jövő „paradicsomának” állandó ígéretése az embert a feje tetejére állítja. Világunkban az önmagával meghasonlott ember vált mindeeknek a mértékévé. De nem képes már talpra állni, és békét és rendet teremteni sem önmagában, sem önmagán kívül. Mivelhogyl belülről elszigeteltek vagyunk, egymástól is elszigetelődünk. Az a bűnös állapot, amit megszoktunk, „normálisnak” tűnik. Miután a Teremtő Istent megtagadta, a pogány isteneknél mohóbb emberáldozatokat követelő hatalmasságokat hozott létre.

Az evangéliumi tanítás, az Úr Jézus összes példázata a bukott világgal mindig homlokegyenest ellentétes irányt mutat. A „világ” mint Isten alkotása ma is jó, a bűnösség, a romlottság, a széthullás nem lényege, hanem csak az embertől rákényszerített állapota. A keresztyénség nem a világ elutasítását, hanem a gyógyulását kínálja azáltal, hogy a Teremtővel, az őt körülvevő világgal és önmagával való megbékélésre és egységre hív és vezet. Az egyház nem azáltal él, ami különleges és egyedi, hanem azáltal, ami örök. Ez az örök bízott rá, méghozzá Istentől. Az evangelizáció és a misszió célja pedig nem a gyülekezetek tagszaporítása, hanem az az Istentől ránhúzott megtisztelő megbízás, hogy a romlást a Teremtő

erejével igyekezzünk fékezni, ha lehet megállítani. Éppen az erkölcsi káosz és a következtében előálló lelki és emberi nyomor kiált az egyedüli segítség után, amely valóságos: a Megváltó után. Halljuk egyáltalán?

(Folytatjuk a következő részlettel)

Jegyzetek

- 1 Bernerd Lewis: Az iszlám válsága. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2004.
- 2 Adel Th. Khoury: Was ist los in der islamischen Welt? Verlag Herder, Freiburg, 1991.
- 3 Arend Theodoor van Leeuwen: Kereszténység a világtörténelemben. Üdvösség és szekularizáció. SZIT, Budapest, 2010. 173–200. o. Hosszan fejtegeti, hogy az iszlámot nem lehet az ezeregy éjszaka meséi színvonalán megközelíteni, ez lezár minden közeledést és megértést az iszlám felé. Egyben leegyszerűsítése a dolgoknak.
- 4 Gerhard J. Bellinger: Nagy valláskalauz. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. 197–223. o.
- 5 Lewis, 126. o.
- 6 A. W. Tozer: Az ember: Isten lakóhelye. Arany Mécstartó. Nagyvárad, 2009. 127. o.
- 7 Uo., 138. o.
- 8 Ankerl Géza: Anyanyelv, írás és civilizációk. Mundus Egyetemi Kiadó Budapest, 2004. 12–130. o.
- 9 Uo., 108. o.
- 10 Ifj. Fasang Árpád – Fodor András: Hivatás és hitvallás. Mundus Egyetemi Kiadó Budapest, 1998. 70. o.
- 11 Uo.
- 12 Görömbei András: Nagy Gáspár. Nap Kiadó, Budapest, 2009. 118. o.
- 13 Gyürk István: A mérnök társadalmi megbecsülése, in Hitvallás..., 287–289. o.
- 14 Görömbei, 129. o.
- 15 Kováts Ervin Svájcban élő egyetemi tanár írása, in Hivatás... 365–372. o.
- 16 Tomka Ferenc: Halálra szántak, mégis élünk. Szent István Társulat, Budapest, 2005. 93–94 o.
- 17 Kopp Mária: Cooperatio bona, nihil aliud című cikkéből Budapest, 1998.
- 18 Maarten Doorman: A romantikus rend. Typozex, Budapest, 2006. 230. o.
- 19 Szentirmai Attila: Egy biológus gondolatati közoktatásunk problémáihoz című cikkéből. Debrecen, 1998.

